

**ВІСНИК
НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ "ХПУ"**

ISSN 2079-5459

Збірка наукових праць

Серія "Нові рішення в сучасних технологіях"

33'2012

Видання засноване Національним технічним університетом «ХПУ» в 2001 году

Держвидання

Свідоцтво Держкомітету з інформаційної політики
України КВ №5256 від 02.07.2001 р.

КООРДИНАЦІЙНА РАДА

Голова

Л.Л. Товажнянський, д-р техн. наук, проф.

Секретар координаційної ради

К.О. Горбунов, канд. техн. наук, доц.

Координаційна рада

А.П. Марченко, д-р техн. наук, проф.;
Є.І. Сокол, чл.-кор. НАН України, проф.;
С.С. Александров, д-р техн. наук, проф.;
А.В. Бойко, д-р техн. наук, проф.;
М.Д. Годлевський, д-р техн. наук, проф.;
А.І. Грабчінко, д-р техн. наук, проф.;
В.Г. Данько, д-р техн. наук, проф.;
В.Д. Дмитриєнко, д-р техн. наук, проф.;
І.Ф. Домнін, д-р техн. наук, проф.;
В.В. Єліфанов, канд. техн. наук проф.;
Ю.І. Зайцев, канд. техн. наук, проф.;
П.О. Качанов, д-р техн. наук, проф.;
В.Б. Клепікова, д-р техн. наук, проф.;
С.І. Кондратов, д-р техн. наук, проф.;
В.М. Кошелінський, д-р техн. наук, проф.;
В.І. Кравченко, д-р техн. наук, проф.;
Г.В. Лісачук, д-р техн. наук, проф.;
В.С. Лупіков, д-р техн. наук, проф.;
О.К. Морачковський, д-р техн. наук, проф.;
В.І. Ніколаєнко, канд. іст. наук, проф.;
В.А. Пуляєв, д-р техн. наук, проф.;
В.Б. Самородов, д-р техн. наук, проф.;
Г.М. Сучков, д-р техн. наук, проф.;
Ю.В. Тимофесів, д-р техн. наук, проф.;
М.А. Ткачук, д-р техн. наук, проф.

РЕДАКЦІОННАЯ КОЛЛЕГІЯ

Отвітственный редактор

Є.І. Сокол, чл.-кор. НАН України, проф.

Відповідальний секретар

Івахненко А.В. ст.викладач,
Коворотний Т.Л., асистент.

Члени редколегії

Г.І. Львов, д-р техн. наук, проф.;
О.С. Куценко, д-р техн. наук, проф.;
Л.Г. Раскін, д-р техн. наук, проф.;
В.Я. Заруба, д-р техн. наук, проф.;
В.Я. Терзян, д-р техн. наук, проф.;
М.Д. Узунян, д-р техн. наук, проф.;
Л.Л. Брагіна, д-р техн. наук, проф.;
В.І. Шустиков, д-р техн. наук, проф.;
В.І. Тошинський, д-р техн. наук, проф.;
Р.Д. Ситник, д-р техн. наук, проф.;
В.Г. Данько, д-р техн. наук, проф.;
В.Б. Клепіков, д-р техн. наук, проф.;
Н.Н. Олександров, д-р техн. наук, проф.;
В.Т. Долбня, д-р техн. наук, проф.;
Б.В. Кліменко, д-р техн. наук, проф.;
П.Г. Перерва, д-р екон. наук, проф.;
М.І. Погорелов, канд. екон. наук, проф.

АДРЕСА РЕДКОЛЕГІЙ

61002, Харків, вул. Фрунзе, 21 НТУ
«ХПУ», РМУС Тел. (057) 707-60-40

ЗМІСТ

<p>О.В. Фомін Сучасні вимоги до конструкцій залізничних напіввагонів, які проектуються чи модернізуються</p> <p>Ю.В. Доценко, В.Ю. Селиверстов Использование комбинированного на расплав системы Al-Si при затвердевании</p> <p>А.А. Келемеш Классификация вибрационных процессов</p> <p>С. Костелов, І. Коноваленко Застосування математичного моделювання для автоматизації процесу ремонту і проведення випробувань колектора основного паливного вузла ГТД</p> <p>Є.А. Астахов, В. В. Артемчук Нанесення шаруватих аморфізованих відновлювальних газотермічних покріттів</p> <p>О.О. Гончарук, Л.Ф. Головко, В.Г. Сороченко, А.М. Лутай, О.Д. Кагляк Вплив лазерного опромінення з різною довжиною хвилі на міцністні характеристики кубічного нітриду бору</p> <p>Л.Д. Мелконов Определение зависимости температуры резанья от режимов резания и угла скрещивания при чистовом точении валов чашечными принудительно вращающимися резцами</p> <p>В.В. Барчан Синтез оптимальной системы вимірювання коефіцієнта динамічності мостових споруд</p> <p>М.В. Волченко Оптимизация алгоритма резолюции в логике высказываний при помощи 0,1-ного представления дизъюнктов</p> <p>М.В. Захарченко, В.Й. Кільдішев, Ю.В. Белова, С.В. Хомич Вплив корельованих завад на пропускну здатність безперервного каналу зв'язку</p> <p>Н.А. Зубрецкая, С.С. Федин Прогнозирование показателей качества проектируемых изделий методом многомерной пространственной экстраполяции</p> <p>Є.П. Пістув, Р.Я. Грудецький Автоматизированная система построения математической модели газогидродинамических дроссельных схем</p>	<p style="text-align: right;">3</p> <p style="text-align: right;">7</p> <p style="text-align: right;">16</p> <p style="text-align: right;">19</p> <p style="text-align: right;">28</p> <p style="text-align: right;">37</p> <p style="text-align: right;">44</p> <p style="text-align: right;">49</p> <p style="text-align: right;">55</p> <p style="text-align: right;">62</p> <p style="text-align: right;">68</p> <p style="text-align: right;">72</p>	<p>Н.У. Гюлев, В.К. Доля, М.И. Крамарова Об изменении функционального состояния водителя-меланхолика в транспортном заторе</p> <p>А.В. Гадяцкий, В.С. Качер, Ю.Н. Задерей, Л.К. Роман, И.Н. Василенко Оценка результатов ортезирования нижних конечностей с использованием цифровых фотокамер с большой дисторсией</p> <p>А.М. Котенко, П.С. Шилася, А.В. Світлична Підвищення ефективності контрейлерних перевезень вантажів</p> <p>Л.А. Борковская, А.В. Борковский, О.Ю. Бондарь, Ю.Т. Кобылецкий Компьютерная система классификации деталей</p> <p>С.В. Ільїн Способи інтенсифікації процесів відводу теплоти від котушок дискових обмоток трансформатора</p> <p>Є.Є. Чайковська Енергозберігаючі технології на рівні прийняття рішень</p> <p>О.В. Потетенко, О.М. Гришин, Л.Р. Радченко, Л.К. Яковleva, Е.С. Крупа, О.С. Вахрушева, А.А. Гулахмадов Рабочий процесс радиально-диагональной гидротурбины (РОД). Методика построения прогнозной универсальной характеристики</p> <p>І.М. Озарків, М.І. Данчук, В.С. Козар Методика разработки основных характеристик плоского гелотермического коллектора</p> <p>О.І. Косенко, А.Д. Кустовська Дослідження закономірностей модифікування структури феросилікагелів</p> <p>В.О. Скачков, В.І. Іванов, С.А. Воденіков, Ю.В. Мосейко Про кінетичні параметри осадження боруна поверхні вуглецевих волокон</p> <p>А.Г. Галстян Исследование реакции изомерных ацетиламинотолуолов с озоном в жидкой фазе в присутствии марганецбромидного катализатора</p> <p>В.В. Штамбург, В.Г. Штамбург, А.Е. Шишко Новый катализатор межфазного переноса для синтеза триалкилортотформиатов</p> <p>В.В. Штамбург, А.А. Анищенко, В.Г. Штамбург, А.В. Мазепа Хлорирование продуктов взаимодействия 2-тиенилглиоксала с амидами карбоновых кислот и аренсульфамидаами</p>	<p style="margin-right: 20px;">77</p> <p style="margin-right: 20px;">81</p> <p style="margin-right: 20px;">87</p> <p style="margin-right: 20px;">95</p> <p style="margin-right: 20px;">99</p> <p style="margin-right: 20px;">103</p> <p style="margin-right: 20px;">109</p> <p style="margin-right: 20px;">119</p> <p style="margin-right: 20px;">129</p> <p style="margin-right: 20px;">135</p> <p style="margin-right: 20px;">140</p> <p style="margin-right: 20px;">146</p> <p style="margin-right: 20px;">149</p>
---	---	---	---

системи. Нехай у першому випадку сигнал повідомлення у суміші із завадами надходить на вхід вимірювача, коли працює тільки індикатор лінійних переміщень, коли радіотехнічний вимірювач не працює або на нього діють потужні електромагнітні завади.

В результаті моделювання отримана часова залежність оцінки динамічного прогину (рис. 2, крива 3) та його дисперсії (рис. 3, крива 3), що набуває усталеного значення у момент часу $t=0,5$ с.

Можна зробити висновок, що система на основі тільки механічного датчика неякісно оцінює швидкі прогини плити МС згладжуючи при цьому флюктуації переміщення МС більш високої частоти. Якраз такі переміщення можуть визначати відмінність динамічного від статичного

прогинів, шляхом коефіцієнта динамічності МС.

У другому випадку працює лише радіолокаційна система, механічний індикатор відключений або його використання неможливе по причині складності забезпечення реперних точок монтажу.

Радіолокаційна система більш точно оцінює динамічний прогин (рис. 2, крива 2) та дисперсію його оцінки (рис. 3, крива 1), що набуває статичного значення на рівні $0,15 \text{ mm}^2$ за короткий проміжок часу.

Результати роботи оптимальної системи з оцінкою динамічного прогину заданої форми та його дисперсії при сумісній роботі обох вимірювачів приведено на рис. 2 (крива 1) та рис. 3 (крива 2) відповідно. З цих рисунків випливає, що дисперсія вимірювання динамічного прогину МС зменшується порівняно з першими двома випадками в декілька разів.

Для визначення абсолютної похибки вимірювань коефіцієнта динамічності σ_{kd} скористаємося рівнянням:

$$\sigma_{kd} = K_d \cdot \left(\frac{\sigma_{d_{st}}}{t_c} + \frac{\sigma_{d_{dyn}}}{t_d} \right). \quad (27)$$

де K_d – виміряне значення коефіцієнту динамічності у даному випадку дорівнює 1,2; $\sigma_{d_{st}}, \sigma_{d_{dyn}}$ – абсолютної похибки (значення середньоквадратичної похибки) статичного та динамічного прогинів, відповідно, причому $\sigma_{d_{st}} \ll \sigma_{d_{dyn}}$,

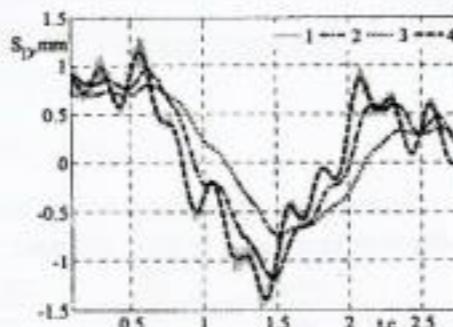

Рис. 2. Результати моделювання оцінок реалізації сигналу динамічного прогину з часом

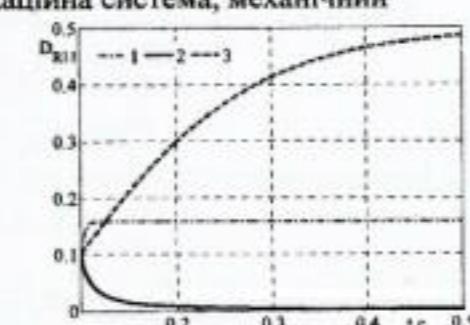

Рис. 3. Часова залежність зміни дисперсії R_1 оцінки $i(t)$ при вимірюванні тільки радіолокаційною системою (крива 1), тільки цифровим індикатором (крива 3) та при використанні оптимальної системи (крива 2)

(при розрахунку складово $\frac{\sigma_{d_{st}}}{t_c}$ не враховуємо).

Після простих обчислень параметр σ_{kd} набуває значення $\sigma_{kd} = 0,63 \text{ mm}$ при використанні тільки індикатора лінійних переміщень; $\sigma_{kd} = 0,13 \text{ mm}$ при використанні тільки радіотехнічної системи і $\sigma_{kd} = 0,055 \text{ mm}$ для синтезованої оптимальної схеми, таким чином створена система істотно підвищує точність вимірювання.

Висновки

Синтезована в роботі оптимальна система за критерієм мінімуму дисперсії дозволяє підвищити точність вимірювання коефіцієнта динамічності на 42 % порівняно з кращим результатом вимірювань одним вимірювачем. Отриманий результат досягається за рахунок підвищення точності оцінки динамічного прогину. Таким чином, застосування синтезованої системи не обмежується її використанням для вимірювань коефіцієнта динамічності і може бути використаною при дослідженні динамічних характеристик МС.

Список літератури: 1. Гибшман, Е. Е. Методы динамических испытаний мостов: вопросы испытания и освидетельствования мостов / Е. Е. Гибшман [Электронный ресурс] – М. : Транспорт, 1941. – 195 с. 2. Тихонов, В. И. Оптимальный прием сигналов / В. И. Тихонов [Текст] – М. : Радио и связь, 1983. – 320 с. 3. Архипенко, Ю. В. Методика расчета динамического воздействия подвижных нагрузок с мостами с применением программных комплексов конечно-элементного анализа [Электронный ресурс] : дис. ... канд. техн. наук / Ю. В. Архипенко. – М., 2006. – 176 с. 4. Редченко, В. П. Динамический коэффициент автодорожных мостов: проблемы натурного визначения // Дороги та мости / В. П. Редченко [Электронный ресурс] : 36. наук. ст. – Вип. 6. – К. : ДерждорНДІ, 2006. – С. 122–133. 5. Редченко, В. П. Визначення структурних параметрів прогонових будов мостів за результатами їх випробувань рухомим навантаженням / В. П. Редченко [Електронний ресурс] // Автошляховик України. – 2009. – № 4. – С. 43–46. 6. EVACES'09. Experimental vibration analysis for civil engineering structures : Proceedings of the international conference. – Wroclaw, Poland, 2009. – 208 р. 6. ДБН В.2.3-6:2009 Мости та труби. Обстеження та випробування. – Введ. 2010-03-01 – К. Міненергобуд України, 2009. – 62 с. 8. Сергеев, А. А. Методика экспериментальной оценки динамических воздействий подвижной нагрузки на пролетные строения автодорожных мостов [Электронный ресурс] : дис. канд. техн. наук / А. А. Сергеев. – М., 2007. – 197 с. 8.

Поступила в редколегію 11.06.2012

УДК 004.832.38

М.В. ВОЛЧЕНКО, асес, Інститут інформатики і штучного інтелекта «Донецький національний технічний університет»

ОПТИМИЗАЦИЯ АЛГОРИТМА РЕЗОЛЮЦИИ В ЛОГІКЕ ВЫСКАЗЫВАНИЙ ПРИ ПОМОЩІ 0,1-НОГО ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ДИЗ'ЮНКТОВ

Роботу присвячено вирішенню задачі перевірки виконуваності формул логіки висловлювань, що характеризуються великою потужністю. Запропоновано 0,1-не представлення диз'юнктів і матрична структура представлення зв'язків диз'юнктів, для яких розроблено алгоритм резолюції з евристичною функцією вибору зв'язку для резольвування. Наведено результати експериментальних досліджень, що підтверджують ефективність запропонованого алгоритму.

Ключові слова: перевірка виконуваності, логіка висловіваний, діз'юнкт, алгоритм резолюції.

Робота посвящена розв'язанню задачі перевірки виконуваності формул логіки висловіваний, характеризуючихся великою потужністю. Представлено 0,1-насі представлення діз'юнктів та матрична структура представлення зв'язків діз'юнктів, для яких розроблено алгоритм резолюції з евристичною функцією обрання зв'язків для розрізновирівнення. Приведено результати експериментальних досліджень, підтверджуючі ефективність предложеного алгоритму.

Ключові слова: перевірка виконуваності, логіка висловіваний, діз'юнкт, алгоритм резолюції.

The work is devoted to solving the problem of testing the satisfiability of propositional logic formulas, characterized by a great power. The clauses 0,1-representation and matrix representation of the clauses links structure are proposed. A resolution algorithm with an heuristic function of the links choice for resolution is proposed. The experimental results confirming the effectiveness of the proposed algorithm.

Keywords: satisfiability solving, propositional logic, clause, resolution algorithm.

1. Введение

Булева алгебра находить своє застосування в багатьох напрямках інформатики та проектировання шифрових систем. Многі задачі в проектированні та тестировании, искусственному интеллекту та комбінаториці можуть бути представлені як послідовність операцій на булевих формулах. Такі застосування потребують ефективних алгоритмів представлення та обробки булевих функцій. Одними з найважливіших та складніших задач цієї області є задачі перевірки виконуваності формул, коли необхідно довести, що дане логічне вираження приймає істинне значення при будь-яких наборах входних даних, та перевірки еквівалентності двох формул, т.е. доведення того, що логічні вираження означають одну та саму функцію. Такі задачі є NP-полними, та, слідоваючи, число машинного часу, необхідного для виконання таких операцій, експоненціально зростає з збільшенням обсягу входних даних. У худшому випадку, всі відомі методи мають таку ж обчислювальну складність, як та найпростіше обчислення з допомогою таблиць істинності. На практиці часто вдається уникнути експоненціальних обчислень за рахунок застосування різних евристичних методів [1].

Для ефективної обробки множеств діз'юнктів великої потужності процедура виводу повинна відповісти наступним вимогам [2]: на скільки це можливо, зменшувати пространство пошуку контрапарних пар на кожному кроці розрізновирівнення; виключати з дальнішого розгляду діз'юнкти, які не можуть бути використані в доведенні; в процедурі виводу повинен бути реалізований ефективний алгоритм обрання контрапарних пар для розрізновирівнення.

Процедура виводу на графі зв'язків задовільняє всім представленим вище принципам створення ефективних процедур дедуктивного виводу. Граф зв'язків є способом представлення множества діз'юнктів логіки висловіваний та логіки предикатів першого порядку, також та основою для створення алгоритмів послідовності та паралельної розрізновирівнення [3].

Целью цієї роботи є розробка ефективного представлення діз'юнктів та відповідної им КНФ, а також побудова оптимізованого алгоритму розрізновирівнення для створеного представлення.

2. Постановка задачі

Розглядається класична задача перевірки виконуваності логічних висловіваний. Ісходними даними є множество діз'юнктів $S = \{C_1, C_2, \dots, C_k\}$. Необхідно перевірити, чи виводиться пустий діз'юнкт \emptyset з множества діз'юнктів S заданого висловівання. Якщо це так, то S невиконуване, інакше – виконуване [2].

Ця задача є NP-полною за рахунок експоненціального зростання простору пошуку.

3. Вивод на графі зв'язків

Особливістю сучасних програмних комплексів є великий обсяг входних даних. В системах логічного виводу виникає необхідність обробки КНФ, які можуть містити більше мільйона діз'юнктів, які складаються з сотень літералів.

Одним з основних методів підвищення ефективності процесу виводу є розрізновирівнення на графі зв'язків [2]. При побудові графа зв'язків для послідовності діз'юнктів $S = C_1, C_2, \dots, C_k$, складаючихся з кон'юнктів K_1, K_2, \dots, K_m , кожному діз'юнкту ставиться в відповідність вершина графа G . Две вершини з'єднуються ребром, называемим зв'язком, якщо вони складають контрапарну пару, т.е. по цим діз'юнктам може бути проведено розрізновирівнення. Результат розрізновирівнення узлов додається в граф G .

4. Представление діз'юнктів та зв'язків

Пусть задано множество діз'юнктів S . Пусть $A = (a_1, a_2, \dots, a_n)$ – алфавіт всіх букв из S . Считаем, что A лінійно упорядочений.

На початковому етапі кожний діз'юнкт будемо представляти 0,1-насі вектором $x_i = (x_{i1}, \dots, x_{in})$ за правилом [6]:

$$x_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{якщо } a_j \text{ входить в } C_i \text{ без отримання} \\ 0, & \text{якщо } a_j \text{ входить в } C_i \text{ з отриманням} \\ _, & \text{якщо літерал } a_j \text{ не входить в } C_i \end{cases}$$

В результаті такого представлення буде отримано множество 0,1-насі векторів (наборів), відповідаючих початковому множеству S .

Получені набори x_i необхідно упорядочити таким чином, щоб упростити пошук зв'язків для розрізновирівнення, а також уникнути експоненціального зростання простору пошуку при додаванні нових зв'язків. В цій роботі предполагається розділити набори x_i на n класи, які містять відповідно до номера класа число $'_'$, що відповідає довжині діз'юнктів множества S . Такі класи необхідно упорядочити по зростанню числа $'_'$ в наборах (за зростанням довжин діз'юнктів множества S). Внутрі кожного класу також необхідно упорядочити набори x_i по зростанню номерів позицій $'_'$.

Кожній парі наборів x_i та x_j з списку діз'юнктів, ставиться в відповідність зв'язок $R(i,j)$ за правилом:

$$R_m(l, j) = \begin{cases} 1, & \text{если } (X_{lm} = X_{jm}) \text{ и } (X_{lm} \neq '_-) \\ 0, & \text{если } X_{lm} \oplus X_{jm} = 1 \\ '_-, & \text{если } (X_{lm} = '_-) \text{ или } (X_{jm} = '_-) \end{cases}$$

Далее по построенной матрице R выполняется процедура резольвирования по следующему алгоритму.

5. Описание алгоритма резолюции на матрице связей

Предлагаемый алгоритм состоит из следующих процедур: предобработка матрицы связей, выбор связи для резольвирования, резольвирование дизъюнктов, добавление полученного вектора-резольвенты в матрицу связей.

5.1 Оптимизация матрицы связей

Обработка матрицы осуществляется построчно, начиная с первой строки. Выполняется удаление дизъюнктов-тавтологий, поглощенных и чистых дизъюнктов для всех связей матрицы R.

1) В матрице связей, если для наборов x_i и x_j , количество нулей в связи $R(l, j)$ больше одного, то в результате резольвирования соответствующей пары дизъюнктов будет получен дизъюнкт-тавтология, и такую связь необходимо удалить.

2) Если $\forall i: i \in \overline{(l, n)} (R(l, i) = R(j, i)) \cup (R(l, i) = '_-)$, то дизъюнкт x_l поглощает дизъюнкт x_j , удаляются j-е строка и столбец.

3) Если в текущей строке j отсутствуют связи для резольвирования, то получен чистый дизъюнкт и эта строка удаляется.

Обработка матрицы связей продолжается до тех пор, пока не будут рассмотрены все строки.

Так как поглащающие дизъюнкты имеют меньшую длину, чем поглощаемые, то упорядочивание наборов по числу ' $_$ ' позволяет выполнить процедуру поглощения за меньшее число шагов.

5.2 Выбор связи для резольвирования

Для получения резольвенты минимальной длины в [6] предложена эвристика выбора связи для резольвирования: выбирается связь, число ' $_$ ' которой минимально отличается от числа ' $_$ ' второго дизъюнкта и число единиц максимально. В большинстве случаев такой подход позволяет избежать резкого роста числа обрабатываемых дизъюнктов.

Благодаря способу упорядочивания наборов и построения матрицы связей, предложенных в данной работе, выбор связи с помощью такой эвристики сводится к последовательному выбору связей для резольвирования, что значительно уменьшает число, выполняемых сравнений.

В результате исследований, проведенных на ряде тестовых примеров, было показано, что такое упорядочивание наборов позволяет, анализируя матрицу связей, определять пары наборов, резольвирование которых приведет к поглощению этих наборов. Если $\forall i: i \in \overline{(l, n)} (R(l, i) = R(j, i)) \cup (R(l, i) \oplus R(j, i) = 1)$, то наборы x_l и x_j будут удалены.

Так как выбор таких связей приводит к сокращению пространства поиска, предлагается использовать такое свойство на этапе оптимизации матрицы связей, а также при добавлении резольвенты в матрицу связей. Следует отметить, что

такую проверку следует проводить для наборов одного класса, содержащих одинаковое число ' $_$ ', таким образом, использование такой эвристики существенно не повышает вычислительную сложность алгоритма.

5.3 Операция резольвирования дизъюнктов

Наличие в 0,1-ном наборе связи одного нуля показывает, что дизъюнкты образуют контрапарную пару, то есть возможно их резольвирование. Операция резольвирования заключается в получении из векторов x_i и x_j нового вектора – резольвенты t_k , который определяется по правилу:

$$T_k = \begin{cases} X_{jk}, & \text{если } (X_{ik} \neq X_{jk}) \text{ и } (X_{ik} = '_-) \\ '_-, & \text{если } (X_{ik} \neq X_{jk}) \text{ и } (X_{ik} \neq '_-) \\ X_{ik}, & \text{иначе} \end{cases}$$

Полученные резольвенты добавляются в соответствующий класс наборов, не нарушая упорядоченности внутри этого класса, что позволит уменьшить количество сравнений при поиске новой связи для резольвирования, а также увеличить вероятность поглощения новым дизъюнктом предыдущих.

Если номер класса нового набора меньше или равен номерам классов наборов-«родителей», то необходимо проверить возможность поглощенияним других наборов дизъюнктов и провести операцию поглощения. Для добавляемой резольвенты необходимо определить связи с другими дизъюнктами, которые набор-резольвента наследует у дизъюнктов-«родителей». В результате резольвирования новых связей не возникает.

Если на некотором этапе выполнения алгоритма получена пустая резольвента, то S выполнимо и алгоритм заканчивает свою работу. Если на некотором этапе выполнения алгоритма невозможно найти пару дизъюнктов для резольвирования, то S невыполнимо.

6. Экспериментальные исследования

Для оценки эффективности предложенного в работе алгоритма была выполнена серия экспериментов. Критериями эффективности метода были выбраны число итераций (резольвирований) и максимальное число дизъюнктов за время работы алгоритма.

Анализ эффективности предложенного алгоритма проводился на множествах дизъюнктов различной мощностью и различной длиной алфавита. Результаты оценки являются средними по результатам 30 экспериментов. В таблице 1 представлен сравнительный анализ алгоритма резолюции при 0,1-ном представлении дизъюнктов в логике высказываний классического алгоритма резолюции на графе связей.

Сравнительный анализ предложенного алгоритма и алгоритма вывода на графике связей на ряде частных случаев показал существенное уменьшение числа выполняемых итераций (20-30%) при незначительном росте пространства поиска (5-10%).

В [6] были предложены следующие эвристики для поиска связи для резольвирования:

- 1) последовательное резольвирование связей треугольной матрицы связей от столбца с минимальным номером до столбца с максимальным номером;

- 2) резольвирование связей с максимальным количеством единиц;
- 3) резольвирование связей с минимальным количеством единиц;
- 4) выбирается та связь, количество ‘_’ которой минимально отличается от количества ‘_’ второго дизьюнкта.

Таблица - Сравнительный анализ алгоритма резолюции на графе связей и на 0,1-ном представлении дизьюнктов в логике высказываний

Критерии оценки		Резолюция на графике связей		Резолюция на 0,1-ном представлении	
Длина алфавита	Число дизьюнктов	Число вершин	Число итераций	Число наборов	Число итераций
5	10	11	7	6	4
	20	23	10	13	4
	50	50	10	36	3
10	10	12	13	11	10
	20	24	25	21	19
	50	56	50	46	43
20	20	22	29	22	23
	50	55	69	52	53
	100	107	131	103	89

Параметрами, по которым возможно характеризовать работу алгоритма, являются число итераций алгоритма и число промежуточных дизьюнктов. Число итераций определяет время работы алгоритма, а число промежуточных дизьюнктов показывает рост пространства поиска.

Представим временную характеристику работы алгоритма, как зависимость числа промежуточных дизьюнктов от шага логического вывода:

$$Y=f(X),$$

где X – номер шага работы алгоритма, а Y – число промежуточных дизьюнктов на этом шаге.

Такая зависимость позволяет получить подробную информацию о работе алгоритма, в зависимости от выбранных эвристик.

Тестовым примером служила сгенерированная программно КНФ, состоящая из 60 дизьюнктов, а длина алфавита составила 10 литер. Как показано на рис. 1 резольвирование связей с

максимальным числом единиц позволяет получить результат за минимальное число итераций, но при этом наблюдается кратковременный рост количества обрабатываемых дизьюнктов.

Выбор связи по числу ‘_’ позволяет уменьшить такой рост, но при этом для получения результата требуется большее число итераций. Временная

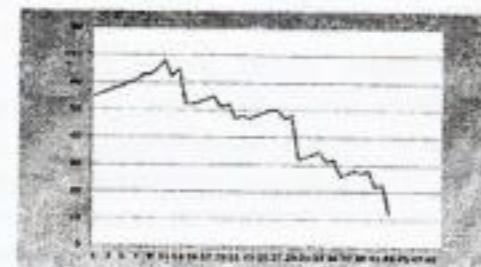

Рис. 1. Временная характеристика работы алгоритма при выборе связей с максимальным числом единиц

характеристика работы алгоритма с применением такой эвристики представлена на рис. 2.

На основе полученных данных был предложен комплексный подход к выбору связи для резольвирования: выбирается та связь, количество ‘_’ которой минимально отличается от количества ‘_’ второго дизьюнкта; если таких дизьюнктов несколько, то происходит резольвирование связей с максимальным количеством единиц. Временная характеристика работы алгоритма при таком выборе связей для резольвирования представлена на рис. 3 и показывает, что такая эвристика является наиболее универсальной.

6. Выводы

В настоящей работе предложен алгоритм резолюции в логике высказываний для 0-1-ного представления дизьюнктов, который в отличии от существующих методов позволяет работать не с КНФ высказываний, а со списком 0-1-ных наборов для которых реализованы операции присущие методу резолюции: поглощение дизьюнктов, удаление дизьюнктов-тавтологий, чистых дизьюнктов

На каждой стадии алгоритма предложены эвристики, которые позволяют уменьшить время выполнения алгоритма и число дополнительных дизьюнктов:

- сортировка наборов на стадии построения списка дизьюнктов позволяет разделить дизьюнкты на классы аналогично методу Девиса-Патнема, что позволило снизить вероятность появления резольвенты большой длины, чем длина дизьюнкта-родителя, а также уменьшить число сравнений во время предобработки матрицы связей, за счет того, что поглощаемые дизьюнкты будут находиться внизу матрицы, и не будут участвовать в сравнении;

- предложенные эвристики поиска связи для резольвирования имеют свои преимущества и недостатки в зависимости от ресурсов системы и поставленной задачи; так выбор связи, количество ‘_’ которой минимально отличается от количества ‘_’ второго дизьюнкта позволяет получить результат за минимальное число шагов, но при этом число промежуточных дизьюнктов возрастает до 20%, в то же время для выбора связи с максимальным числом единиц, рост пространства поиска является не значительным, но существенно увеличивается время выполнения алгоритма;

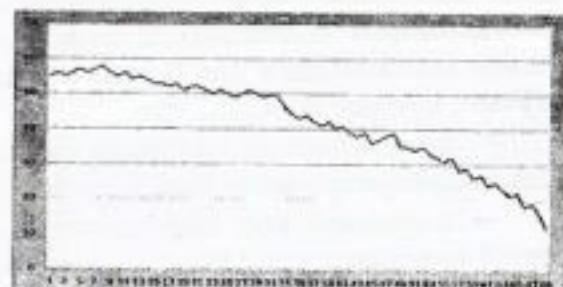

Рис. 2. Временная характеристика алгоритма при выборе связей по числу ‘_’

Рис. 3. Временная характеристика алгоритма с комплексной эвристикой выбора связи

– добавлении полученной резольвенты в начало матрицы связей позволяет часто получать ситуацию, когда она поглощает дизьюнкты-«родители», что также приведет к сокращению пространства поиска.

Проведено исследование эффективности работы алгоритма резолюции в логике высказываний для 0-1-ного представления дизьюнктов на ряде частных случаев, которое показало, что

- разработанный алгоритм уменьшает число выполняемых итераций, т. е. время выполнения алгоритма, в среднем на 24%;
- в среднем, рост пространства поиска по сравнению с выводом на графике связей уменьшился на 18%, и составил – 8%.

Результаты данной работы подтверждают эффективность использования 0-1-ного представления дизьюнктов для оптимизации алгоритма резолюции в логике высказываний

Список литературы: 1. Gomez C.P. Satisfiability Solvers/ C.P.Gomez, H.Kautz, A. Sabharwal, B.Seiman // Handbook of Knowledge Representation, 2008. – 301 с. 2. Вагин В.Н. Достоверный и правдоподобный вывод в интеллектуальных системах / В.Н. Вагин, Е.Ю. Головина, А.А. Загорянская – М. : ФИЗМАТЛИТ, 2004. – 704 с. 3. Аверин А.И. Исследование и разработка алгоритмов параллельного вывода на графовых структурах: Автореферат дис. ... кандидата технических наук / А.И. Аверин – М. : МЭИ, 2004. – 36с. 4. Claessen Koen. SAT-solving in practice / Koen Claessen, Niclas Een, Mary Sheeran and Niclas Sorensson // Proceedings of the 9th International Workshop on Discrete Event Systems. – Goteborg, Sweden, 2008. – С. 61-67. 5. Пончуевская Е.А. Теоретическая и практическая сложность задачи о выполнимости булевых формул / Е.А. Пончуевская // Интеллектуальные системы. - М. – РГГУ, 2009. – Т.13. – С. 455-476. 7. Волченко М.В. Алгоритм резолюции в логике высказываний при 0-1-ном представлении дизьюнктов / И.С. Грунский, М.В. Волченко // XII национальная конференция по искусственному интеллекту «КИИ-2010». – М. : Физматлит, 2010. – Т.1. – С.64-71.

Поступила в редакцию 11.06.2012

УДК 621.391.25

М.В. ЗАХАРЧЕНКО, докт.техн.наук, проф., прорект, Одесська національна академія зв'язку ім О.С.Попова,

В.Й. КІЛЬДІШЕВ, канд.техн.наук, доц., Одесська національна академія зв'язку ім О.С.Попова,

Ю.В. БЕЛОВА, викл.,асп., Одесська національна академія зв'язку ім О.С.Попова,

С.В. ХОМИЧ, викл.,асп., Одесська національна академія зв'язку ім О.С.Попова

ВІЛИВ КОРЕЛЬОВАНИХ ЗАВАД НА ПРОПУСКНУ ЗДАТНІСТЬ БЕЗПЕРВНОГО КАНАЛУ ЗВ'ЯЗКУ

Одержано аналітичні залежності між пропускною здатністю безперервного каналу та функцією кореляції сигналу при наявності канальних завад, сформульовані умови впливу коефіцієнта кореляції на пропускну здатність і швидкість передачі при обмежений якості.

Ключові слова: Завада, канал зв'язку.

Получены аналитические зависимости между пропускной способностью непрерывного канала и функцией корреляции сигнала при наличии канальных помех, сформулированы условия влияния коэффициента корреляции на пропускную способность и скорость передачи при ограниченном качестве.

Ключевые слова: Помеха, канал связи.

Represents analytical relationship between the bandwidth of the channel and continuous function of the correlation signal in the presence of channel interference, formulated under the influence of the correlation coefficient on the capacity and transfer rate with a limited capacity.
Keywords: Noise, data channel.

Кореляційна залежність міжсимвольних завад та інформаційних сигналів

Канали (особливо телефонні), що надаються для передачі даних, володіють багатьма заважаючими факторами: флюктуаційною завадою, тримтінням фази, імпульсною завадою, короткочасними змінами рівня, спотвореннями АЧХ та ФЧХ та іншими. При цьому часто вважається, що головний негативний ефект при передачі дискретних сигналів вносять короткочасні впливи (імпульсні завади і скачки рівня). Це твердження справедливо по відношенню до систем передачі дискретної інформації (СПДІ), що працюють з відносно невисокими швидкостями (наприклад, зі швидкостями, що не перевищують 1200 біт/с при роботі по телефонному каналу зі смугою 300...3400 Гц). При передачі з великими швидкостями – 2400...9600 біт/с і вище, тобто при питомих швидкостях 1...3 біт/с Гц і більше, головну роль починають відігравати спотворення АЧХ і ФЧХ. Справа в тому, що ці спотворення викликають спотворення форми сигналів, що передаються, появу «хвостів» сигналів, що тягнуться за сигналами-переносниками та інтерферують з наступними сигналами-переносниками. Останнє явище отримало назву міжсимвольної інтерференції.

Якщо скачки рівня і імпульсні завади з'являються відносно рідко і тому спотворюють невелику частину сигналу (що часто припустимо), то дія спотворень передатної функції каналу носить стаціонарний характер. Якщо рівень міжсимвольної завади перевищує деяке допустиме значення, то вірність передачі буде нижче необхідної протягом сеансу зв'язку.

Практика експлуатації апаратури показала, що при використанні швидкостей передачі інформації біля 4800...9600 біт/с головним джерелом помилок в телефонному каналі є міжсимвольна інтерференція, що породжена його спотвореною передавальною функцією. Саме тому головну увагу необхідно приділяти боротьбі з двома постійно і спільно діючими заважаючими факторами: міжсимвольної інтерференції та флюктуаційної завадою.

Проаналізуємо

о для цього спрощену схему передачі дискретної інформації, в

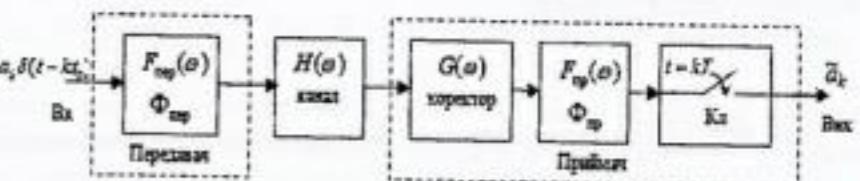

Рис. 1. Спрощена схема СПД з АІМ